

29.11.2013

2020/2013/3057

Voimassaoloaika
01.01.2014-31.12.2018

Säädösperuste
Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Muuttaa/Kumooa
POHADno 2020/2011/250 Kadonneen henkilön
etsintä ja poliisitutkunta

Kohderyhmät
Poliisi

KADONNEEN HENKILÖN ETSINTÄ JA POLIISITUTKINTA

1. Yleistä

Poliisilla on kadonneen henkilön etsintävelvollisuus ja poliisin on ilmoituksen perusteella tai muusta erityisestä syystä toimitettava poliisitutkinta katoamisen selvittämiseksi. Usein henkilö löytyy melko pian katoamisen jälkeen, mutta kadonnut saattaa olla joutunut myös henkirikoksen uhriksi. Tämän vuoksi henkilön katoamistapauksissa alkutoimet, kuten henkilön etsintä ja ilmoituksen kirjaaminen, on tehtävä riittävällä tarkkuudella.

Poliisin tulee kiinnittää erityistä huomiota etsintätoimien kiireellisyyden ja laajuuden määrittelemiseen. Toimenpiteiden määrittelemisen arvioinnissa huomioitavia seikkoja on lueteltu kohdassa 4.

Sidosryhmien ja kansalaisten havaintojen avulla pystytään tehostamaan etsintää. Viestintäteknologian kehitys on entisestään parantanut poliisin mahdollisuuksia tehostaa etsintää aktiivisella tiedottamisella. Poliisin tulee etsinnän varhaisessa vaiheessa hyödyntää tiedottamista huomioiden kuitenkin tiedottamista ja viestintää koskevat säädökset sekä Poliisin ohjeistus jotka lueteltu kohdassa 8.

2. Säädös- ja normiperusta

2.1. Poliisin virkavelvollisuudet

Poliisilain (872/2011) 1 §:n 2 momentin mukaan poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi.

Edelleen poliisilain 6 luvun 1 §:n perusteella poliisin on toimitettava poliisitutkinta, jos se on ilmoituksen perusteella tai muusta erityisestä syystä tarpeen kadonneen henkilön löytämiseksi. Tutkinnassa noudatetaan tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n mukaisesti kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Esitutkintaviran-

omaisen on 3 §:n mukaisesti toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Turvallisuustutkintalaissa (525/2011) ovat säännökset poliisia koskevista toimista suuronnettomuustilanteissa. Turvallisuustutkintaa ei tehdä oikeudellisen vastuun kohdentamiseksi, vaan tutkinnassa selvitetään tapahtumien kulku, syyt ja seuraukset sekä tehdyt pelastustoimet ja viranomaisten toiminta. Lain 5 luvun 42 §:n mukaisesti tutkintatoimia voidaan tehdä yhteistoiminnassa samassa asiassa esitutkintaa tai kuolemansyyn tutkintaa tekevän viranomaisen kanssa. Lisäksi onnettomuustutkintakeskuksella on oikeus saada pyynnöstä poliisilta virka-apua turvallisuustutkinnassa ja sen turvaamisessa.

2.2. Etsintään liittyvistä poliisin toimivaltuuksista

Poliisin toimivaltuudet etsintätehtäviä varten on säädetty poliisilaissa. Jäljempänä on lueteltu poliisille etsintätehtäviä varten säädetty toimivaltuudet ja niiden keskeinen sisältö.

Poliisilla on sisäänpääsy ja etsintäoikeus vaara- ja vahinkotilanteissa sekä oikeus avata huone, säilytyspaikka tai muu vastaava toimenpiteen kohde tarvittaessa voimakeinoja käyttäen (PolL 2 luvun 6 ja 7 §).

Jokainen on velvollinen päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä avustamaan poliisia hengenvaarassa olevan kadonneen etsimisessä, ihmishengen pelastamisessa sekä loukkaantuneen auttamisessa, jollei tällaiseen toimenpiteeseen osallistuminen ole henkilön ikä, terveydentila tai henkilökohtaiset olosuhteet huomioon ottaen tai muusta erityisestä syystä kohtuutonta (PolL 9 luvun 3 §).

Poliisi voi käyttää vapaaehtoisjärjestöjä sekä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä ja myös sanotussa laissa tarkoitettuun palvelukseen osallistuvia henkilöitä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä. Päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä etsintätehtävissä tekee etsintää johtava poliisimies ja muussa avustustehtävissä päällystöön kuuluva poliisimies (PolL 9 luvun 4 §).

Poliisilaki antaa poliisimiestä avustavalle oikeuden poliisimiehen ohjeiden mukaisesti suorittaa sellaisia yleisen järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä toimenpiteitä, jotka poliisimies toimivaltansa rajoissa osoittaa (PolL 9 luvun 5 §). Oikeudesta käyttää voimakeinoja säädetään 2 luvun 17 §:n 3 momentissa.

Päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöksellä tietyin edellytyksin poliisilla on oikeus teettää tehtäviä asianomaisen kustannuksella. Kustannukset toimenpiteistä voidaan ennakolta suorittaa valtion varoista (PolL 9 luvun 6 §). Ne saadaan periä tehtävän laiminlyöneeltä taikka omaisuuden omistajalta siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Lisäksi yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen on päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä annettava poliisin käyttöön

täyttä korvausta vastaan kohtuullisessa määrin elintarvikkeita, viestintävälineitä, kuljetus- ja työvälineitä sekä muita tarvittavia laitteita ja aineita.

Poliisilain toimivaltuuksia käytettäessä on huomioitava lain 1 luvussa mainitut yleiset periaatteet. Näistä erityisesti etsintätilanteissa arvioitavaksi saatava tulla seuraavat pykälät: 2 § perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, 3 § suhteellisuusperiaate, 4 § vähimmän haitan periaate, 5 § tarkoitussidonnaisuuden periaate, 6 § tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys, 7 § toimenpiteen perusteen ilmoittaminen ja 11 § poliisimiehen käskyvalta.

2.3. Poliisin tiedonhankintakeinoista etsinnän yhteydessä

2.3.1. Matkapuhelimen hätäpaikannus

Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 35 §:n perusteella teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle, meripelastuslohkokeskukselle ja poliisille käsiteltäväksi sen liittymän ja päätelaitteen tunnistamistiedot ja paikkatiedot, josta hätäilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; sekä hätäilmoituksen kohteena olevan käyttäjän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat tunnistamistiedot ja paikkatiedot, jos käyttäjä on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.

Laissa hätäkeskustoiminnasta (692/2010) 3 luvun 12 §:ssä hätäkeskus on veloitettu antamaan välitettyyn ilmoitukseen tai tehtävään liittyen tukipalveluja pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille. Hätäkeskus paikantaa lähtötietojen perusteella omalla päätöksellään taikka poliisin pyynnön perusteella omien tietojärjestelmiensä kautta joko sen liittymän, josta hätäilmoitus on tehty tai hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön liittymän. Edellytyksenä kuitenkin on, että kyseinen henkilö ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa. Hätäpaikannuksen tekeminen edellyttää aina perusteltua oletamaa hätäpaikannuksen kohteena olevan henkilön olemisesta akuutissa hengen tai terveyden vaarassa.

Poliisihallituksen linjauksen mukaisesti poliisin osalta päätöksen hätäpaikannuspyynnöstä hätäkeskukselle tekee päällystään kuuluva poliisimies. Hän vastaa siitä, että pyyntö täyttää sähköisen viestinnän tietosuojalaissa määritellyt edellytykset ja ettei tietoja käytetä Henkilötietolain (523/1999) 1 luvun 7 § tarkoitussidonnaisuuden vastaisesti. Poliisin pyynnöstä tehty hätäpaikannus toimenpiteenä perusteluineen kirjataan hätäkeskuksessa hätäkeskusjärjestelmään aina omana tehtävänänsä sekä poliisin tutkintapöytäkirjaan. Salpa -menettelyä asiassa ei tehdä.

Hätäkeskustietojärjestelmästä tehdyn paikannuspyynnön avulla hätäkeskuspäivystäjä voi saada tiedon liittymän sijainnista alle 10 sekunnissa. Paikannuskohteena olevan puhelimen tulee olla päällä.

Useiden operaattoreiden järjestelmä antaa sammutetusta puhelimesta noin vuorokausi sulkemisen jälkeen viimeisimmän solutiedon. Käytännössä paikannustarkkuus vaihtelee ja voi olla kymmenistä metreistä useisiin kilometreihin. Kyseessä on ns. verkkopaikannus ja mittaus tehdään tukiasemien

avulla signaalin vaimentuminen yms. huomioiden, jolloin esimerkiksi vesi-alueiden läheisyys saattaa vaikuttaa tarkkuuteen.

Ulkomaalaisen liittymän paikantaminen edellyttää lisäksi aktiivista teleta-pahtumaa (jolloin mikäli mahdollista, paikannettavaa tulee kehottaa lähettämään tekstiviesti).

Hätäkeskus ei ole oikeutettu käyttämään matkapuhelinpaikannusta, jos kyseessä on rikoksen estämiseksi tai rikoksen selvittämiseksi tarvittava tieto. Hätäkeskus ei myöskään ole oikeutettu käyttämään matkapuhelinpaikannusta, jos on kyse Poliisilain mukaisesta poliisitutkinnallisesta asiasta, esimerkiksi kun kyseessä on kadonnut henkilö, joka ei ole hädässä tai välittömässä vaarassa. Näissä tapauksissa toimivaltuudet tulevat joko poliisilaista tai pakkokeinolaista ja tiedonhankinta toteutetaan Salpa-järjestelmän kautta.

Hätäpaikannuksella ei voida hankkia tietoja hätäpaikannuksen kohteen aiemmista sijaintitiedoista tai yhteydenotoista (historiatiedot), niiden hankkiminen on usein erittäin oleellista etsinnän toteuttamisen kannalta. Aiempien sijaintitietojen hankkiminen on mahdollista televalvonnan avulla.

Uusissa matkapuhelimissa on käytännössä aina oma, gps-pohjainen paikannussovellus (Find My Iphone, Samsung Dive tms.). Etsintää johtavan kannattaa aina selvittää mahdollisuudet kyseisen sovelluksen käyttöön (onko esimerkiksi kadonneen henkilön ystävillä pääsy sijaintitietoon).

Televiestintä antaa lukuisia käyttömahdollisuuksia kadonneen henkilön etsintään. Osittain myös menetelmien salassa pidettävyydestä johtuen niitä ei voida kuvata tyhjentävästi tässä ohjeessa. Näistä syistä johtuen varsinkin erityisen kiireellisissä ja selkeästi henkeä ja terveyttä uhkaavissa tilanteissa kannattaa aina olla yhteydessä Keskusrikospoliisin Salpa-päivystykseen 071 878 6743 (24h).

2.3.2. Poliisilain ja pakkokeinolain mukaiset salaiset tiedonhankintakeinot

Poliisilain 5 luvussa säädetään salaisista tiedonhankintakeinojen käyttämisestä rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai vaaran torjumiseksi. Luvussa on määritelty rikoksen estäminen sekä rikoksen paljastaminen ja käytettävissä olevat menetelmät. Lisäksi on säädetty kyseisten toimivaltuuksien käytön edellytykset ja päätöksentekomenettely.

Jos poliisille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että kadonnut henkilö on joutunut rikoksen uhriksi, on poliisilla edellä mainittujen toimivaltuuksien lisäksi asianmukaiset esitutkinta- ja pakkokeinovaltuudet. Salaisten pakkokeinojen käytöstä rikosten esitutkinnassa säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvussa.

Poliisilain ja pakkokeinolain mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä hallinnoidaan Salpa-järjestelmän kautta. Tältä osin noudatetaan asiasta annettuja Poliisihallituksen ohjeita ja määräyksiä (poliisin salaisen tiedonhankinnan järjestäminen, käyttö ja valvonta 2020/2012/4852). Tarvit-

taessa tulee olla yhteydessä Keskusrikospoliisin Salpa-päivystykseen (24h), jonka yhteystiedot löytyvät Salpa-järjestelmän etusivulta.

2.4. Palkkioiden ja korvausten suorittaminen

Poliisilain 9 luvun 6 §:n mukaiseen poliisin avustamistehtävään määräyksestä osallistunut henkilö saa palkkiot ja korvaukset erikseen ohjeistetun menettelyn mukaisesti. Koska käytetty työaika on eräs maksettavan korvauksen peruste, etsintään osallistujien nimet ja aloitusaika kirjataan ilmoittautumisen yhteydessä. Etsintään osallistujien poistuessa tehtävältä kirjataan heidän poistumisaikansa.

Poliisilain 9 luvun 4 §:n tarkoitetulle vapaaehtoisjärjestölle etsinnästä ja muusta avustustehtävästä suoritettavat palkkiot ja korvaukset on määritelty poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen välisessä sopimuksessa.

Kadonneen henkilön etsinnässä valtion ilma-alusten käytöstä ei peritä korvausta.

Puolustusvoimien virka-apuun liittyvien korvausten suorittamisesta on säädetty asetuksessa puolustusvoimien virka-avusta poliisille (782/1980) 2a §:ssä. Lähtökohtaisesti kiireellinen ja välttämätön virka-apu on maksutonta. Asiasta on sovittu tarkemmin poliisin ja Puolustusvoimien välisessä sopimuksessa (POHADno 2020/2011/4770) kohdassa 9.

Rajavartiolaitoksen virka-apuun liittyvä korvausten suorittaminen on määritelty rajavartiolain (578/2005) 81§:ssä.

3. Toimintasuunnitelmat

Kiireellisesti käynnistettävistä toimenpiteistä hengen- tai terveydenvaaras- sa olevan kadonneen löytämiseksi tulee poliisiyksiköillä olla käsikirjassa tehtävien käsittelystä poliisin hälytys- ja kenttätoiminnassa liitteen 2 tehtävien 380–382 toimintaohjeisiin tukeutuva suunnitelma.

Jos poliisiyksikön toiminta-alueella on laajamittaista matkailutoimintaa tai laitoksia, joiden potilaat tai asiakkaat aiheuttavat toistuvasti etsintöjä tai niiden tarve tulevaisuudessa on todennäköinen, asianomainen poliisiyksikkö laatii tarpeen mukaan toimintasuunnitelman yhteistyössä ao. tahon kanssa. Toimintasuunnitelmalle pitää nimetä vastuuhenkilö, joka huolehtii suunnitelman ja erityisesti yhteystietojen ylläpidosta ja päivityksestä.

4. Etsinnän suorittaminen

Milloin kadonneeksi ilmoitetun henkilön tiedetään olevan kyvytön huolehti- maan itsestään (lapsi, vanhus, sairas henkilö) tai olosuhteet muutoin ovat sellaiset, että henkilö on hengen tai terveyden vaarassa taikka henkilön epäillään joutuneen rikoksen uhriksi, tulee tutkinta- ja etsintätoimenpiteet aloittaa viipymättä siitä, kun katoamisilmoitus on vastaanotettu. Arvioitaes- sa etsinnän käynnistämisen kiireellisyyttä on otettava huomioon mm. vuo- den aika, sääolot ja olosuhteet muutoin.

Etsinnän suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida lähietsinnän merkitys. Tutkimusten mukaan kadonnut on useissa tapauksissa löytynyt varsin läheltä kotiaan tai sitä paikkaa, josta henkilöstä on tehty viimeiset havainnot.

Etsinnän muodot ovat poliisin oman organisaation puitteissa suorittama etsintä, poliisilain 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettu määräyksestä tehtävä poliisin avustaminen, poliisilain 9 luvun 4 §:ssä tarkoitettu tukeutuminen vapaaehtoistoimintaan ja tukeutuminen muiden viranomaisten virka-apuun. Puolustusvoimien virka-avusta poliisille säädetään laissa puolustusvoimien virka-avusta poliisille (781/1980) 1 §:ssä ja laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) 23 §:ssä. Rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta poliisille säädetään Rajavartiolain (578/2005) 77 §:n 3 momentissa. Lisäksi rajavartiolaitos osallistuu maastoon eksyneiden tai siellä muutoin välittömän avun tarpeessa olevien henkilöiden etsintään rajavartiolain (578/2005) 26§:n mukaisesti.

Poliisin johtamaan, kadonneen henkilön etsintätehtävään valtion ilma-alus hälytetään MRCC Turku (Maritime rescue and coordinate center) välityksellä joko poliisin toimesta tai hätäkeskuksen avustuksella.

Tehokkaan ja nopean etsinnän käynnistämiseksi annetaan muille viranomaisille ja vapaaehtoisille välittömästi ennakoilmoitus etsintään varautumisesta. Ohje vapaaehtoisorganisaation hälyttämisestä on poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen välisessä sopimuksessa. Poliisi voi antaa sen toimintavastuulle kuuluvan maastoetsinnän tai sen osan rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien yksikön, tai koulutetun vapaaehtoisjärjestön suorittavaksi etsinnän kokonaisvastuun (yleisjohto) säilyessä kuitenkin poliisilla. Yleisjohtajan antamien ohjeiden mukaan toimintaan osallistuvat organisaatiot johtavat omia yksiköitään ja niiden johtajat raportoivat toiminnastaan yleisjohtajalle. Vastaavasti kadonneen löytymisestä on tehtävä heti ilmoitus muille etsintöihin osallistumiseen valmistautuville. Etsinnän päättyessä varmistetaan, että etsintään osallistuneet saavat tiedon toiminnan päättymisestä ja että kaikki osallistujat poistuvat tehtävältä tilannejohtajan antamien ohjeiden mukaisesti.

Etsinnän lopettamisen jälkeen tarvittaessa poliisi järjestää palautetilaisuuden osallistuneille organisaatioille tai näiden edustajille (tekninen purku). Palautetilaisuus on toiminnan arviointia, jossa käydään läpi etsinnän tapahtumat ja kirjataan tulevia koulutus- ja harjoitustilaisuuksia varten ne seikat, joissa palautetilaisuudessa todetaan kehittämistarvetta tai jokin menettely osoittautui tulokselliseksi. Mahdollisesti tarvittavan traumaattisten tilanteiden jälkipuinnin järjestää kukin organisaatio itse.

5. Etsintätehtävät sekä johto- ja toimintavastuu

Poliisi vastaa kadonneen henkilön etsinnästä maa- ja sisävesialueilla (Pelastuslain (379/2011) 46§ 2 mom. 4 kohta. Poliisi vastaa merialueella kadonneen henkilön etsinnästä sen jälkeen, kun meripelastustoimen etsintä- ja pelastustoimet on päätetty tuloksettomina. Poliisin alaisena toimivat muiden viranomaisten ja yhteisöjen etsintäryhmät.

Rajavartiolaitos vastaa etsintä- ja pelastustehtävistä meripelastustoimen

vastuualueella siten, kuin siitä meripelastuslaissa (1145/2001) ja meripelastusasetuksessa (37/2002) säädetään sekä meripelastusohjeessa (2010) määritellään.

Meripelastuksen johtokeskus ilmoittaa etsintä- ja pelastustoimista poliisin aluevastuun perusteella määräytyvälle poliisin johtokeskukselle tai poliisilaitokselle silloin kun on todennäköistä, että meripelastustoimen tehtävän päätyttyä tehtävää joudutaan jatkamaan poliisin johtamana kadonneen henkilön etsintänä. Tällöin poliisi voi varautua mahdolliseen kadonneen etsintään, poliisi- tai esitutkintaan sekä johtovastuun siirtoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sen jälkeen kun meripelastustehtävä päätetään. Meripelastusjohtaja päättää etsintä- ja pelastustoimen lopettamisesta, kun suoritettujen tiedustelu- ja etsintätoimien perusteella on selvitetty, ettei tarvetta lisätoimiin ole tai kun kaikki vaaraan joutuneet ovat löytyneet ja pelastuneet. Meripelastusjohtaja voi päättää etsinnät myös silloin, kun on ilmennyt, ettei perusteltua toivoa elossa olevien löytämisestä enää ole. Etsintätehtävä sekä organisaatioiden välinen johtosuhteen vaihto kirjataan poliisiasiain tietojärjestelmään tämän ohjeen kohdan 5 mukaisesti. Vastaavasti poliisi ilmoittaa edellä mainitun, siirtyneen etsintätehtävän päättymisestä meripelastuksen johtokeskukselle. Poliisin johtokeskukset ylläpitävät meripelastuslohkojen johtokeskuksessa olevat poliisin yhteystiedot.

Lentopelastuspalvelu on Suomessa toteutettu Finavia Oyj:n järjestämänä yhteistoiminnassa sisäasiainministeriön ja viranomaisten kanssa (IlmailuL 1194/2009 121§). Lentopelastuspalvelua johtaa ja koordinoi Suomen lentopelastuskeskus ARCC Finland Tampereella. Lentopelastuskeskus vastaa hädässä tai kadoksissa olevan ilma-aluksen paikantamisesta ja etsinnästä siihen asti kunnes ilma-alus pystytään paikantamaan tai lentopelastuskeskuksen johtama ilma-aluksen etsintä joudutaan keskeyttämään tai lopettamaan tuloksettomina.

Lentopelastuskeskus (ARCC) ilmoittaa maa- ja sisävesialueella etsintätoimista poliisin aluevastuun perusteella määräytyvälle poliisin johtokeskukselle tai poliisilaitokselle, jotta poliisi voi varautua maastoetsintään, poliisi- tai esitutkintaan sekä johtovastuun siirtoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mikäli ARCC keskeyttää tai lopettaa ilma-aluksen etsinnät tuloksettomina. Vastuu etsinnästä siirtyy poliisille. Poliisin johtokeskukset ylläpitävät ARCC:ssä olevat poliisin yhteystiedot. Etsintätehtävä sekä organisaatioiden välinen johtosuhteen vaihto kirjataan poliisiasiain tietojärjestelmään tämän ohjeen kohdan 5 mukaisesti. Vastaavasti poliisi ilmoittaa edellä mainitun, siirtyneen etsintätehtävän päättymisestä lentopelastuskeskukselle. Kohteen löytymisen jälkeen pelastustoiminnan johtaminen kuuluu pelastusviranomaisille.

Lento-onnettomuuksien tutkintaa on poliisin osalta oheistettu erillisellä Poliisihallituksen ohjeella. Turvallisuustutkintalaissa (525/2011) ovat säännökset poliisia koskevista toimista suuronnettomuustilanteissa.

6. Poliisitutkinta ja esitutkinta

6.1. Yleistä

Mikäli etsittävää henkilöä ei löydetä edellä kuvatuin toimenpitein, asiassa suoritetaan poliisitutkinta. Poliisitutkinta aloitetaan tarpeellisessa laajuudessa katoamisilmoituksen vastaanottamisen jälkeen. Tutkinnan laajuutta harkittaessa on huomioitava myös henkikirikoksen mahdollisuus. Kadonneen henkilön omaiset ja läheiset ovat poliisitutkinnassa kuultavia.

Jos poliisitutkinnan perusteella asiassa on syytä epäillä rikosta, käynnistetään esitutkinta.

Poliisitutkinnassa on pyrittävä selvittämään mm. seuraavia seikkoja:

- mahdollinen katoamissy
- henkilön tuntomerkit
- henkilön vaatetus, korut, mukana olleet esineet ym.
- katoamisolosuhteet (paikka, tarkka katoamisaika)
- henkilön terveydentilaan vaikuttavat asiat (itsetuhoisuus, sairaudet, lääkitys, alkoholin, huumausaineiden ym. käyttö sekä mahdolliset hoitopaikat)
- henkilön varojen käyttö (pankkitiedustelut, asiakaskortit)
- mahdolliset yöpymis- ja oleskelupaikat
- käytössä olevat kulkuvälineet ja matkaliput

Tutkinnan alkuvaiheessa tulee erityisesti huomioida kadonneen henkilön käytössä olleet puhelinliittymät sekä ns. katoavat tiedot ja niiden tallentaminen (esim. turvakameroiden nauhat). Henkilön myöhemmän tunnistamisen varalta tutkinnassa tulee selvittää myös mahdolliset erityistuntomerkit ja kerätä DNA-näytteet. Mikäli henkilö myöhemmin löydetään kuolleena, henkilöllisyys voidaan todentaa näiden tietojen avulla.

6.2. Kirjaukset poliisiasian tietojärjestelmään

6.2.1. Ilmoituksen kirjaaminen

Kadonneesta henkilöstä kirjataan poliisiasian tietojärjestelmään sekalaisilmoitus (S-ilmoitus) nimikkeellä "Kadonnut henkilö". Kirjauksella varmistetaan tietojen myöhäisempi käytettävyys. Kadonnut henkilö kirjataan ilmoituksen asemassa muu (MU), minkä lisäksi hänelle tehdään "Uhri" -merkintä henkilön ohjelmallista tunnistamista varten. Muut asiaan liittyvät henkilöt kirjataan ilmoitukseen asemassa muu (MU). Laadittu S-ilmoitus jätetään avoimeksi (AV) siihen saakka kunnes henkilö löydetään. Henkilön löydyttyä ilmoitus päätetään perusteella 08 - Toimenpide suoritettu. Ilmoituksen yhteyteen laaditaan kadonneen henkilön kuulutus, jonka viimeiseksi voimasaolopäiväksi merkitään 31.12.2099.

Kansallisen kuulutuksen lisäksi kadonneesta henkilöstä laaditaan etsintäkuulutukset Schengenin (SIS) ja INTERPOLin tietojärjestelmiin. SIS-kuulutuksen voimassaoloon tehdään merkintä sen ohjelmallisesta jatkamisesta, jolloin kuulutus on voimassa siihen saakka, kunnes kansallinen kuulutus peruutetaan. INTERPOLin tietojärjestelmään kadonneen henkilön kuulutus syötetään Keskusrikospoliisin Kansainvälisen osaston Viestili-

kennekeskuksessa, jonne Ilmoituksen laatijan tulee toimittaa INTERPOL-kuulutuksen laatimiseksi tarpeelliset, saatavilla olevat tiedot ja kirjata ilmoitukseen tieto INTERPOL-kuulutuksen tekemisestä. Samassa yhteydessä tutkivan yksikön tulee ottaa kantaa siihen, julkaistaanko kuulutus myös INTERPOLin julkisella sivustolla vai ainoastaan viranomaisille rajatulla sivustolla. Kadonneen henkilön löytyessä on tästä ilmoitettava Viestiliikennekeskukseen, jotta INTERPOL-kuulutus tulee peruksi. INTERPOL-kuulutuksen tekemisestä voidaan luopua, jos on tiedossa, että kadonnut henkilö ei ole voinut matkustaa Schengen-alueen ulkopuolelle.

SIS- ja INTERPOL-kuulutusten liitteiksi tulee syöttää aina kaikki saatavilla oleva, tunnistamista edistävä materiaali, kuten etsityn DNA, sormenjälki, valokuva ym. Jollei sanottu materiaali ole käytettävissä kuulutuksia laadittaessa, tulee se tallentaa em. järjestelmiin jälkikäteen heti kun se on mahdollista. Tarkemmat ohjeet kuulutusten kirjaamisesta on poliisiasian tietojärjestelmän ohjeissa.

Jos asiassa on syytä epäillä rikosta, kirjataan tästä erillinen rikosilmoitus. Laaditusta R-ilmoituksesta tehdään merkintä S-ilmoituksen selostusosaan ja päinvastoin. S-ilmoitus jätetään edelleen avoimeksi ja siihen kirjattu etsintäkuulutus voimaan. S-ilmoituksen selostusosaan kirjataan kadonneen henkilön tuntomerkit sekä erityistuntomerkit (tatuoinnit, arvet, lävistykset jne.), vaatetus, korut kaiverruksineen, henkilön tila katoamishetkellä, sekä katoamishetkeen liittyvät olosuhteet ja löytymisen kannalta muut tarpeelliset seikat.

Tutkinnan aikana suoritetuista toimenpiteistä ja siinä selvinneistä tiedoista tehdään merkinnät ilmoituksen selostusosaan. Merkintöjä tehtäessä on syytä huomioida, että tutkinnan kestäessä mahdollisesti vuosia, tehtyjen merkintöjen avulla on voitava myöhemminkin selvittää mitä tutkinnassa on aiemmin selvinnyt. Tutkinnanjohtaja vastaa siitä, että kadonnutta henkilöä ja katoamistapahtumaa koskevat tiedot on merkitty asianmukaisesti poliisi-asiantietojärjestelmään.

6.2.2. Pakkokeinojen kirjaaminen

Tutkinnan turvaamisessa käytettävistä pakkokeinoista säädetään poliisilaisissa. Jos tutkinnan yhteydessä suoritetaan esim. etsintä kadonneen asunnossa tai otetaan poliisiin haltuun tutkittavia esineitä, on toimenpiteistä kirjattava pöytäkirjat ilmoituksen yhteyteen.

7. Tunnistettavien tietojen käyttäminen

Tuntomerkkien lisäksi kadonneesta henkilöstä on pyrittävä aikaisessa vaiheessa taltiomaan tarvittavat tekniset näytteet myöhempää tutkintaa ja henkilön tunnistamista varten. Näitä näytteitä ovat henkilön DNA-näyte, sormenjäljet, terveydenhuollosta saatavat henkilön hampaiden yksilöintitiedot, tiedot mahdollisista leikkauksista ja arvista sekä luuston vammoista. Myöhempää tunnistusta varten kerättäviä tietoja kutsutaan ante mortem eli AM-tiedoiksi (elinaikaiset tunnistustiedot). DNA-tunnisteen määrittämiseksi tarpeelliset näytteet voidaan saada mm. henkilön käyttämästä hammasharjasta, hiusharjasta, parranajokoneesta tai muusta esineestä, johon voidaan olettaa jääneen ainoastaan kadonneesta henkilöstä peräisin olevaa soluk-

koa. Jos edellä mainittuja esineitä ei ole saatavilla, voidaan tunnistamisessa käyttää myös henkilön lähisukulaisista otettuja vertailunäytteitä. Lähisukulaisista otettavien vertailunäytteiden ottamisesta saa tarvittaessa lisätietoja Keskusrikospoliisin rikosteknisestä laboratoriosta. Vertailunäytteitä koskevien tutkimusten tulokset hävitetään, kun kadonnut henkilö on löydetty ja tunnistettu.

DNA-näytteet ja sormenjäljet kirjataan teknisen tutkinnan pöytäkirjaan (TEK) ja pyyntökenttään tehdään merkintä ”DNA-tunnisteen määrittäminen ja säilytys myöhempää tunnistusta varten / vertailu tunnistamattoman vainajan X DNA-tunnisteseen”. Näytteet lähetetään Keskusrikospoliisin rikostekniseen laboratorioon. Muut tunnistustiedot kirjataan uhrintunnistuslomakkeiston AM-lomakkeille ja toimitetaan Keskusrikospoliisille joko sähköisesti osoitteeseen kh.krp@poliisi.fi tai postitse osoitteeseen KH / Henki- ja muu vakava rikollisuus, PL 285, 01301 Vantaa. Keskusrikospoliisi kokoaa tunnistustiedot kaikista Suomen kadonneista henkilöistä (AM-tiedot) ja tuntemattomista vainajista (post mortem eli PM tiedot). Kateisiin jääneen henkilön AM-tiedot tulee kerätä ja toimittaa Keskusrikospoliisille viimeistään neljän viikon kuluttua ilmoituksen kirjaamisesta.

8. Tiedottaminen

Poliisitoimen antamien vaaratiedotteiden välittäminen hätäkeskuslaitoksen kautta on ohjeistettu Poliisihallituksen 25.6.2013 antamalla päätöksellä 2020/2013/2435. Poliisin yksiköt toimittavat vaaratiedotteet johtokeskusalueensa johtokeskukseen, joka välittää lomakkeet edelleen Keravan hätäkeskukselle, josta ne toimitetaan yleisradiolle toimenpiteitä varten.

Poliisin sisäinen ja ulkoinen viestintä on ohjeistettu Poliisihallituksen ohjeessa Poliisin viestintä ja siihen liittyvässä käsikirjassa.

9. Koulutus

Poliisihallinnon koulutuksessa (perus-, erikoistumis- ja työpaikkakoulutus) huomioidaan sekä tämän ohjeen sisältö että muu ohjeistus, joka liittyy kadonneen henkilön etsintään. Toiminnan kehittämiseksi koulutuksessa käydään läpi ja analysoidaan katoamistapauksiin liittyviä poliisin menettelyjä, erityisesti sellaisia tapauksia, joissa kadonneeksi ilmoitettu henkilö on löydetty myöhemmin kuolleen. Koulutustilaisuuksia sekä yhteisiä kartta- ja maastoharjoituksia järjestetään yhteistyössä muiden etsintään ja yhteistoimintaan osallistuvien tahojen kanssa.

Poliisiylijohtaja

Mikko Paatero

Poliisijohtaja

Seppo Kolehmainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Poliisihallitus 29.11.2013 klo 15.22. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Poliisihallituksen yksiköt
Poliisilaitokset
Keskusrikospoliisi
Suojelupoliisi
Poliisiammattikorkeakoulu

Tiedoksi

Sisäasiainministeriö poliisiosasto
Sisäasiainministeriö pelastusosasto
Hätäkeskuslaitos
Rajavartiolaitos
Puolustusvoimat
Suomen Punainen Risti
Suomen Lentopelastusseura ry
Suomen Meripelastusseura ry
Suomen lentopelastuskeskus ARCC Finland
Seitti